

УДК 371.134(73):37-053.5-054.72
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.48.185-188

Козубовська Ірина Василівна

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
kozub@hotmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5562-0472>

Постолок Марія Іванівна

кандидат педагогічних наук, завідувач аспірантури
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м.Тернопіль, Україна
postoluk@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4406-5626>

Сідун Лариса Юріївна

старший викладач
кафедра теорії та практики перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
larisa.sdn@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-6646-2900>

ІГРОВІ МЕТОДИ В ПОЛІКУЛЬТУРНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У США

Анотація. Метою статті є аналіз методів підготовки полікультурного фахівця в США, зокрема, ігрових методів. В статті аналізуються питання підготовки полікультурних фахівців у вищій школі США на основі використання загальнонаукових та історико-педагогічних методів. Розкрито основні передумови зародження і розвитку полікультурної освіти в США. Підкреслюється, що сьогодні вона є важливою частиною загальної освіти. Особлива роль належить полікультурній освіті у підготовці фахівців, які безпосередньо працюють з людьми в полікультурних регіонах (вчителі, соціальні працівники, психологи та інші). Полікультурна підготовка у вищій школі США здійснюється з використанням найрізноманітніших технологій, форм і методів навчання, серед яких особливо поширеними є ігрові методи, де студент виступає активним перетворювачем дійсності.

Ключові слова: полікультурна освіта; полікультурна підготовка; методи; вища школа США.

Вступ. Україна належить до багатонаціональних країн, де, крім українців, проживають представники багатьох інших національностей. На жаль, останнім часом в Україні зростає міжнаціональна напруга, мають місце конфлікти, прояви ворожечі на міжетнічному ґрунті. В подоланні цього негативного явища значна роль належить полікультурній освіті, яка має давні традиції і вагомий здобутки в багатьох зарубіжних країнах, зокрема США.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням полікультурної освіти присвячені дослідження вітчизняних учених: І.Бахов (полікультурна підготовка фахівців в Канаді і США), О.Гуренко, Н.Якса (полікультурна підготовка соціальних педагогів), О.Орловська (підготовка полікультурного вчителя), О.Пришляк (формування міжкультурної компетентності) та ін. Провідні вчені США (Дж.Бенкс, К.Беннет, Б.Волкер, Т.Говард, М.Гомез, К.Грант, Ю.Гарсія, С.Ніето, К.Слітер та ін.) обґрунтували основні концепції полікультурної освіти, запропонували моделі трансформації освітнього простору з метою створення полікультурного навчального середовища, розробили спеціальні програми полікультурної підготовки фахівців до професійної діяльності в багатонаціональному суспільстві.

Метою статті є аналіз методів підготовки полікультурного фахівця в США, зокрема, ігрових методів. Методи дослідження: загальнонаукові (аналіз, синтез, систематизація, порівняння, узагальнення) для обґрунтування сутності основних понять, формулювання вихідних положень та висновків; історико-педагогічний (порівняльно-історичний, історико-структурний, ретроспективний) для визначення основних етапів розвитку полікультурної освіти в США.

Виклад основного матеріалу. Зародження полікультурної освіти розпочинається в США ще в кінці XIX століття, коли окремі штати робили спроби започаткувати білінгвальне навчання, проте інтенсивний її розвиток відбувається в XX столітті. Розвиток і становлення полікультурної освіти в США визначається низкою чинників, які зумовили динаміку цього процесу в XX – XXI столітті: а) зміна демографічної ситуації та імміграційної політики в США; б) зміна соціально-політичної ситуації в країні; в) трансформація освітнього процесу. В кінці XX століття були переглянуті й розширені межі полікультурної освіти за рахунок включення в об'єкт дослідження, крім етнічних і расових характеристик, також відмінностей, пов'язаних із соціальним статусом, гендерними, фізичними, інтелектуальними особливостями особистості. Сьогодні в США полікультурна освіта має статус державної освітньої політики, передбачає виховання громадян у дусі поваги до цінностей власної культури, також толерантного ставлення до культури інших.

Значний вклад у розвиток теорії і практики полікультурної освіти внесли американські вчені Дж.Бенкс, Ю.Гарсія, Д.Голлник, К.Грант, С.Ніето, В.Паркер, К.Слітер, Дж.Фобс та ін. Вони обґрунтували основні концепції багатокультурної освіти: етнічна, культурної депривації, мовна, антирасизму, радикалізму, генетичного детермінізму.

Полікультурна освіта є невід'ємною складовою вищої освіти США. Мета полікультурної освіти у вищій школі – підготовка полікультурного фахівця, здатного до ефективно-професійної і особистої взаємодії у багатокультурному суспільстві, що можливо здійснити за умови вирішення таких конкретних завдань: а) забезпечити студентів необхідними зна-

ннями про різні культури; б) сформувати ціннісне ставлення до особливостей різних культур та їх представників; в) виробити і розвивати вміння й навички взаємодії в полікультурному середовищі.

Полікультурна підготовка фахівців в американській вищій школі забезпечується у всіх закладах вищої освіти і стосується всіх без винятку спеціальностей. Проте більша увага, безперечно, надається полікультурній підготовці студентів гуманітарних спеціальностей, майбутнім фахівцям, які безпосередньо будуть працювати з людьми в полікультурному середовищі, наприклад, вчителі, соціальні працівники. Крім того, враховується специфіка конкретного штату. У штатах, де населення представлено особливо різноманітним етнічним складом, програми підготовки мають більш глибоку полікультурну спрямованість.

Зміст полікультурної підготовки майбутніх фахівців визначається спеціальними державними стандартами. Навчальні плани і програми розробляються на основі існуючих державних стандартів самостійно кожним закладом вищої освіти. Аналіз програм підготовки педагогічних кадрів свідчить про наявність у них загальних і спеціальних курсів, які сприяють полікультурній підготовці майбутніх фахівців. Зокрема, стандарти Національної Ради з акредитації педагогічної освіти (National Council for Accreditation of Teacher Education) вимагають, щоб полікультурне навчання було інтегральною частиною підготовки фахівців з урахуванням расової, етнічної різноманітності студентів і викладачів, наявності різних мовних і релігійних груп; відображення культурного різноманіття в навчальних планах, у діях професорсько-викладацького складу. В США існують різні програми полікультурної підготовки вчителів: загальноосвітні програми з полікультурною спрямованістю; програми спеціальної підготовки до роботи в полікультурному класі; білінгвальні програми.

Крім учителів, важливе значення полікультурна освіта має в процесі підготовки майбутніх соціальних працівників. Акредитаційна комісія при Раді з питань освіти у сфері соціальної роботи (The Council of Social Work Education – CSWE) є єдиним органом, що формує стандарти підготовки соціальних працівників у США і встановлює вимоги щодо компетентності майбутніх фахівців соціальної роботи. Стандарти культурної компетентності в практиці соціальної роботи у США містять десять ключових положень, які відображають вимоги до фахівців соціальної роботи, здатних забезпечити ефективну міжкультурну взаємодію у полікультурному суспільстві.

Аналіз програм підготовки педагогів і соціальних працівників свідчить про наявність в них багатьох курсів, які сприяють полікультурній підготовці майбутніх фахівців («Навчання молоді корінних американців», «Навчання афроамериканців та вивчення їх культури», «Мультиетнічне навчання: методи, зміст, матеріали», «Мультиетнічні навчальні програми», «Навчальні стратегії для навчання учнів з нацменшин», «Навчання молоді з етнічних меншин», «Шкільні реформи і полікультурна освіта», «Навчання білінгвально-бікультурних студентів», «Західна цивілізація», «Східно-азіатська цивілізація», «Історія Америки», «Міфи і сучасна культура», «Історія світового художнього мистецтва», «Вступ в антропологію», «Вступ в американську політичну систему», «Психологія розвитку людини», «Антропологія культури», «Розвиток цивілізацій», «Шедеври світової літератури», «Східна філософія і релігія», «Західна релігія», «Соціальні проблеми та їх вирішення», «Людська поведінка в соціальному середовищі»,

«Людська поведінка: різноманітність і дискримінація», «Основи полікультурної освіти» та ін.).

Необхідною умовою ефективності процесу полікультурної підготовки фахівців є створення в навчальних закладах полікультурного середовища.

Полікультурна підготовка у вищій школі США здійснюється з використанням найрізноманітніших технологій навчання (особистісно орієнтовані, групової навчальної діяльності, навчання як дослідження, інтерактивні, інформаційні, концентрованого навчання, проблемного навчання, портфоліо та ін.); методів (ігрові методи, кейс-метод, метод проєктів, перехідні журнали, тренінги (атрибутивний, міжкультурний, культурний асимілятор) та ін.); форм (традиційна лекція, лекція вдвох, лекція прес-конференція, семінар-дискусія, семінар-повідомлення, семінар-розгорнута бесіда, екскурсії, тьюторіали та ін.) [1, с.170-177; 2, с.43-68].

Аналіз американської наукової літератури [3; 4, с.55-62; 5] свідчить, що одним з найбільш ефективних методів підготовки студентів до міжкультурної взаємодії є метод «пізнавальної гри». Застосування даного методу передбачає створення спеціальних ситуацій, що моделюють реальність, у якій можуть виявитися студенти в житті. Головне призначення цього методу – стимулювання інтересу до одержання нових знань про міжкультурну взаємодію. Такі стимули студент одержує в грі, де він виступає активним перетворювачем дійсності.

Так, гра «Пізнай свою і чужу культуру» передбачає роботу в групі студентів, де навчаються представники різних культур. Зазвичай, в кожному американському коледжі чи університеті є змішані групи. Група ділиться на кілька команд. Студентам кожної команди дається домашнє завдання: підготувати повідомлення про свою культуру, її особливості (мова, історія, традиції, обряди, цінності, народні ремесла, мистецтво, фольклор, релігія). Потім представник однієї із команд починає розповідь про свою культуру. Після цього члени інших команд можуть поставити додаткові запитання по аспектах, що їх зацікавлять. Відповідати на запитання може будь-хто з членів команди. Наступним кроком гри є виступ команди, що готувала доповідь про особливості іншої культури, після чого їм теж ставлять додаткові запитання. Наприкінці заняття викладачем оцінюється робота кожної команди і її представника, вибирається бригада, яка більше підготувала матеріалу про особливості своєї культури. У результаті цієї гри студенти, представники різних культур, можуть не тільки більше довідатися про свою, але й познайомитися з особливостями інших різноманітних культур.

Зміст гри «Кореспондент», полягає в наступному. Студентська група довільним способом ділиться на дві команди, обирається журі (роль журі може виконувати викладач). Перша група самостійно збирає інформацію про одну з раніше невідомих або мало відомих їм культур, які існують на території США. Друга група вивчає особливості іншої незнайомої раніше культури (наприклад, однієї з європейських культур). Далі в кожній групі вибираються студенти – «кореспонденти», які проникають у протилежну групу й одержують інформацію про культуру, яку вивчала друга група. Наприклад, «кореспондент» першої групи довідається все про європейську культуру, а «кореспондент» другої групи – про американську. Далі «кореспонденти», одержавши необхідну інформацію й усе ще перебуваючи в протилежній групі, приступають до другої фази. Вона полягає в тому, що студент-«кореспондент» розповідає групі про особливості вивченої культури. Потім журі ставить

студентам усієї групи питання по обох культурах і виставляє бали. Перемагає команда з більшою кількістю балів.

Подібним чином можливе проведення гри «Журналіст». Одному студенту дається завдання самостійно зібрати матеріал про особливості якоїсь культури, приміром, східної. З різних джерел він збирає різну інформацію з історії, обрядів і традицій цієї культури. Заняття організовується у вигляді прес-конференції, де студент-«журналіст» представляє зібраний матеріал, використовуючи наочні матеріали (вирізки з газет, журналів, фотографії представників даної культури в національному одязі, виробів народної творчості тощо). Інші студенти відіграють роль учасників конференції (слухачів або телеглядачів), в процесі виступу можуть ставити запитання, які їх цікавлять. В рамках цієї гри можна організувати прес-конференцію, у якій беруть участь «журналісти», що збирали матеріал по інших культурах.

За таким же принципом проводиться інша гра – «Мандрівник». Її суть в тому, що одному студенту пропонується зіграти роль мандрівника, що об'їхав безліч країн, вивчив психологію людей різних культур, у той час як інші студенти групи відіграють роль «слухачів». Доповідь студента повинна представляти розповідь з цікавими фактами. Інші студенти можуть ставити запитання під час викладу матеріалу.

Досить поширеною є гра «Кухня різних народів», в процесі якої студенти, представники певної культури, знайомлять своїх однокурсників з особливостями традиційної кухні свого народу. Для цього вони заздалегідь готують вдома одну з національних страв і приносять її на семінар, для того щоб інші студенти могли скоштувати. Студенти дають всім бажаним рецепти, як приготувати ту чи іншу їжу, при цьому необхідно вказати на деякі секрети її приготування. Студенти, які представляють іншу культуру, висловлюють думку про наявність або відсутність аналогічної їжі у їх традиційній кухні і наступного разу приносять свої зразки їжі для ознайомлення з

нею групи. Наприкінці заняття незалежне журі (зазвичай до його складу входить викладач і кілька студентів) оцінює ступінь поінформованості студентів про особливості своєї культури.

Зі студентами проводиться також гра за назвою «Що? Де? Коли?», сценарій якої можуть розробляти самі студенти. У студентській групі формується команда із 6 осіб, які будуть «знавцями». Вони сідають у центрі аудиторії, по колу, інші студенти – «глядачі». У ролі ведучого гри може виступати викладач. Завдання «глядачів» заздалегідь приготувати питання «знавцям» і розкласти їх по колу на столі. Вибір питання визначає дзига. Питання повинні бути пов'язані з особливостями різних культур, традиціями, мовою, обрядами і т.д. Кожна правильна відповідь команди приносить одне очко, неправильна – зараховується на користь глядачів. Гра йде до шести очок. Якщо на задане «глядачами» питання «знавці» не можуть дати правильної відповіді, «глядачі» пропонують свій варіант правильної відповіді. Часто в процесі гри практикують нагородження призами найкращих «знавців» або «глядачів», які дали найбільш змістовні відповіді.

Зміст гри «Хто більше?», полягає в наступному. Група студентів ділиться на 2-3 команди. Кожній команді необхідно за короткий час написати якнайбільше слів – характеристик, які б асоціювалися з певною культурою. Ведучий (викладач) визначає час і дає кожній групі завдання, яку конкретно культуру їм необхідно охарактеризувати. Далі виявляють команду, яка представила найбільшу кількість відповідних асоціацій.

Висновки. Отже, ігрові методи надзвичайно поширені у професійній підготовці фахівців у вищій школі США, для якої характерна полікультурна спрямованість. Вони допомагають майбутнім фахівцям зрозуміти різноманітність навколишнього світу, формувати толерантне ставлення до представників інших національностей, культур, релігій. Подальшого дослідження вимагають питання впровадження американського досвіду в освітній простір України.

Список використаної літератури

1. Shirani N. Effective teaching methods in higher education. *Journal of Advances Medical Education*. 2016. 4 (4). P.170–178.
2. Chisholm I.M. Preparing teachers for multicultural classrooms. *Journal of Educational Issues of Language-Minority Students*. 1994. No.14. P.43–68.
3. Colman A.M. *Game Theory and Experimental Games: The Study of Strategic Interaction*. Oxford: Bergman Press, 1982. 301 p.
4. Zirawaga V. Gaming in education. *Journal of Education and Practice*. 2017. Vol.8 . No15. P.55–62.
5. Aldrich C. Virtual words, simulations, and games for education. *Innovate: Journal of Online Education*. 2009. Vol.5, No 5. URL: <https://nsuworks.nova.edu/innovate/vol5/iss5/1>. (дата звернення: 18.03.2020)

References

1. Shirani, N. (2016). Effective teaching methods in higher education. *Journal of Advances Medical Education*, 4 (4), 170–178.
2. Chisholm, I.M. (1994). Preparing teachers for multicultural classrooms. *Journal of Educational Issues of Language-Minority Students*, 14, 43–68.
3. Colman, A.M. (1982). *Game Theory and Experimental Games: The Study of Strategic Interaction*. Bergman Press.
4. Zirawaga, V. (2017). Gaming in education. *Journal of Education and Practice*, 8 (15), 55–62.
5. Aldrich, C. (2009). Virtual words, simulations, and games for education. *Innovate: Journal of Online Education*, 5 (5). <https://nsuworks.nova.edu/innovate/vol5/iss5/1>.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2021 р.
Стаття прийнята до друку 18.04.2021 р.

Kozubovska Iryna

Doctor of Pedagogic Sciences, Professor
Head of Department of General Pedagogic and Pedagogic of Higher School
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Postolyk Maria

Candidate of Pedagogical Sciences
Head of Postgraduate Department
V.Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

Sidun Larisa

Senior Lecturer
Theory and Practice of Translation Department
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

GAME-BASED METHOD IN MULTICULTURAL TRAINING OF SPECIALISTS IN US HIGHER EDUCATION

Abstract. The aim of the study is to analyze the methods of multicultural training in US higher school. Theoretical research methods have been used as well as pedagogical and historic methods. The stages of formation and development of multicultural education in the USA are the following: stage I – from the 20's to the first half of the 50's of the 20th century; stage II – the mid-50's to the early 80's; stage III – the beginning of the 80's to the present day. At present, multicultural education in the USA has the status of state educational policy, which is enshrined in law. National Association for Multicultural Education was established in 1990, later various higher education institutions with multicultural research centers. Multicultural training in higher education includes a variety of learning technologies (problem-based learning, personality-oriented technology, technology of group learning activities, learning technology as research, interactive, information technology, technology of concentrated learning, portfolio technology, etc.), methods (game methods, project method, case method, transition registers, trainings (attributive, intercultural, cultural assimilator), forms (traditional lecture, lecture for two, lecture in the press-conference format, discussion-style seminar, report-format seminar, seminar in the format of extended talk, excursions, tutorials, etc.). Training of specialists for intercultural interaction is carried both in the process of classroom studies, also during practice, independent work, participation in scientific research, various extracurricular professionally-oriented educational activities. Special attention is paid to the analysis of game methods and their important role in multicultural training of teachers, social workers and other specialists.

Key words: multicultural education; multicultural training; game methods; US higher education.